

Mångfald eller skillnad – en distinktion

I *Identity: Community, Culture, Difference*, intervjuar Jonathan Rutherford (1990), Homi K. Bhabha. Bhabha använder begreppet *third space* för att analysera distinktionen mellan begreppen kulturell mångfald och kulturell skillnad.

Försöket att föreställa sig kulturell skillnad som motsats till kulturell mångfald kommer av en medvetenhet om att, idén om kulturell mångfald är väl etablerad och att kulturell mångfald värderas som något positivt och bör uppmuntras, är väl känt. Många demokratiska samhällen påstår sig kunna uppmuntra och härbärgera kulturell mångfald.

(Rutherford 1990, 207–208 *min översättning*)

En civiliserad attityd är förmågan att kunna uppskatta kulturer på ett sätt som Bhabha kallar *musée imaginaire*, som om de gick att samla på och uppskatta. En västerländsk kännare, konnässör, är en individ med förmåga att ”förstå och lokalisera kulturer i en universell tidsram som tillfälligt erkänner deras varierande historiska och sociala kontexter för att sedan inbegripa dem, överskrida dess skillnad och återge dem som om de genomskådats”

(Rutherford 1990, 208 *min översättning*). Bhabha menar att genom att godkänna kulturell mångfald skapas en solid grund för multikulturell utbildningspolicy (här refererar han till England). Han belyser två problem. Det ena är att uppmuntrande av kulturell mångfald, samtidigt innebär ett inneslutande och en begränsning av den. En transparent norm konstitueras av den dominerande kulturen som säger: dessa andra kulturer är bra, men vi måste kunna placera dem inom våra egna ramar (ibid). Detta menar Bhabha är skapandet av kulturell mångfald och en begränsning av kulturell skillnad. Det andra problemet är,

[...] att i samhällen där multikulturalism uppmuntras frodas rasism i olika former. Detta därför att den universalism som paradoxalt nog medger mångfald, döljer etnocentriska normer, värderingar och anspråk.

(Rutherford 1990, 208 *min översättning*)

Bhabha använder kulturell skillnad snarare än kulturell mångfald, för att medge att

[kulturell mångfald] den sortens liberalt, relativistiskt perspektiv inte inser sin universella och normativa ståndpunkt från vilken den konstruerar sina kulturella och politiska omdömen.

(Rutherford 1990, 209 *min översättning*)

Tanken om kulturell skillnad gör det möjligt att se att den västerländska kulturen, med sin liberalism, relativism och sina potenta utvecklingsmytologier, även innehåller en skarp gräns, en begränsning (ibid).

Med idén om kulturell skillnad, försöker [Bhabha] placera [sig] i positionen på denna gränslinje, på den plats där kulturell skillnaden produceras, i en anda av annanhet.

(Rutherford 1990, 209 *min översättning*)

Bhabha visa hur ett universellt perspektiv är begränsande när det handlar om att förstå hur kulturella praktiker konstruerar sina egna system av mening (ibid).

Bhabhas resonemang ger mig en grund, utifrån vilken jag kan reflektera kring överordnade normer där acceptans av mångfald suddar ut skillnader. Det ger mig grund för att vilja exponera och möta danspraktiken då den utförs. Detta för att utmana uppfattningen att det är möjligt att inbegripa och se likheter genom en metadiskussion där kroppen inte är närvarande.

Översättning, original, essens

Bhabha stöder sig på Walter Benjamin i sin uppfattning om *cultural translation*.

”Artikulationen av kulturer är möjlig, inte på grund av igenkännande eller likheter i innehåll, utan för att alla kulturer är formande av symboler och konstituerande av subjekt” (Rutherford 1990, 210 *min översättning*). Det finns ett motstånd mot att tänka att ikoner och symboler, myter och metaforer skapas genom det sätt kulturer levs, och att de alltid – i kraft av att vara representationsformer – har en inneboende själv-distansnerande gräns. Det betyder att de konstrueras i relation till kulturella skillnader och separation mellan den som beskriver och det som skall beskrivas (ibid). Resonemanget leder till att ingen kultur är fullständig i sig själv.

[...] inte bara för att det finns andra kulturer som motsäger dess auktoritet, utan för att dess egen process av symbolformande aktivitet, dess inneboende frågor i språkliga och andra meningsskapande processer alltid understryker anspråk på ursprunglig, övergripande, fundamental identitet.

(Rutherford 1990, 210 *min översättning*)

Med *kulturell översättning* avser Bhabha den process av förfrämligande som alltid krävs för att objektifiera kulturell betydelse. I den meningen finns inget *i sig själv* eller *för sig själv* i kulturer, då de alltid är föremål för inneboende förhandling, för kulturell översättning (ibid).

Jag ser dessa som viktiga tankebanor i min konstnärliga och danspedagogiska praktik. Vilka konsekvenser får ett tänkande om att översättning är en förflyttning, en självdistanserande process präglad av en avsaknad av något som är givet *i sig själv*. Vilka tankebanor och praktiska möjligheter finns i forskning och undervisning i det som är en pågående förflyttning.

Genom att utveckla idén om översättning diskuterar Bhabha härmning, original och förflyttningsprocesser. Han pekar på att

[...] 'originalet' aldrig är färdigt eller fullständigt i sig själv. Det 'ursprungliga' är alltid öppet för förflyttning och översättning så att det aldrig kan sägas ha en fullständig, överordnad mening – en essens.

(Rutherford 1990, 210–2011 *min översättning*)

Genom denna förflyttning öppnas möjligheten att artikulera skillnad, till och med mellan ojämförbara kulturella praktiker (ibid).

Hybriditet

Med sina resonemang om skillnad och kulturell översättning förnekar Bhabha tanken att det finns något sådant som en kulturell essens, då alla kulturer befinner sig i olika tillstånd av hybriditet (Rutherford 1990, 211). Bhabha ser hybriditet som ett subjekts identifiering med och genom ett annat objekt, ett objekt av annanhet, varvid subjektet självt alltid är osäkert på grund av inblandningen av denna annanhet (ibid). Kulturell hybriditet kan beskrivas som en process som orsakar något annorlunda, något nytt och oigenkännligt; ett nytt område för förskjutning av mening och representation (ibid). Bhabha betona att hybriditet inte handlar om att spåra två tillfällen av ursprung ur vilka ett tredje framträder;

istället, innebär hybriditet det tredje rum, i vilket det är möjligt för nya positioner att framträda. Det tredje rummet omförhandlar de historier som konstituerat det, och etablerar nya former för makt, nya politiska initiativ.

(Rutherford 1990, 211 *min översättning*)

Initiativ som inte kan förstås med existerande kunskap, eller som det formuleras i intervjun "förstås på ett otillräckligt sätt med tidigare tillägnad visdom" (ibid *min översättning*).

Begreppet *tredje rum* har påverkat min förståelse av makt och agens i delande av praktiker. I det tredje rummet ser jag möjligheter att ta i tu med relationer till kultur och tradition i skilda kontexter. Jag är intresserad av vilka möjligheter som kan komma ur sökande efter de

koreografiska praktiker som måste aktiveras för att förhålla sig till skillnad, lära sig av andra, situera och när det är nödvändigt, omförhandla begrepp som är grund för danspraktiker i samtiden.

Rutherford, Jonathan. 1990. "The Third Space. Interview with Bhabha, H. K." I *Identity: Community, Culture, Difference*, redaktör Jonathan Rutherford, 207-221. London: Lawrence and Wishart.